

Dödsfiende - eller kamratkluster

STEN FOLKESSON
affärsjurist för bygghantverkare och entreprenörer.

Många små bygg- och hantverkarföretag arbetar i någon form av "kamratkluster" istället för att bygga upp egna organisationer med anställda.

Det är någon slags informellt organiserat samarbete som går ut på att "du får jobb av mig om jag får jobb av dig". På så sätt har de arbetat tillsammans i årtal med till synes enkla bolag där de debiterat varandra löpande genom att fakturera varandra. Många företag som arbetat i sådana kluster har inte på många år haft någon annan att fakturera än sin kamrat i klustret. Hur många sådan "kluster" det finns i Sverige är svårt att säga men att det i bygg- och hantverkarbranschen är vanligt känner de flesta till. 41 % av byggföretagen är enskilda firmor med ägarens personnummer som företagets organisationsnummer och bland dessa är det vanligt.

Rent juridiskt handlar det om företagsköp av tjänster och varor mellan två näringsidkare. Deras handel sinsemellan bygger på Avtalslagens (AvtL) och Köplagens (KL) regler. Det är huvudsakligen dessa lagar som reglerar det kommersiella innehållet mellan företag, vare sig det gäller varor eller tjänster. I de allra flesta fallen arbetar företagen på ROT-marknaden med konsumenter som slutkunder. Det innebär att huvudmannen i klustret har ansvar enligt Konsumenttjänstlagen (KtjL) för sina kommersiella förpliktelser gentemot sin

kund om denne är konsument. Vilket i sin tur innebär att huvudmannen ikläder sig ett mycket större ansvar för affärsinnehållet gentemot konsumenten än vad de andra gör i ett vanligt "kamratkluster".

Huvudmannen får på så vis ansvara för den slutliga lösningen så att byggtjänsterna stämmer med det fackmässiga utförandet och att hela klustret med tillbörlig omsorg tagit tillvara konsumentens intressen enligt 4§ (KtjL). "Omsorgsparagraferna 4 – 6 §§ (KtjL) som vi jurister kallar dem, finns inte alls mellan näringsidkare.

Denna rättsliga omsorg finns alltså inte mellan deltagarna i kamratklustret. Det är också så att hela Konsumenttjänstlagen (KtjL) är tvingande medan Avtalslagens (AvtL) och Köplagen (KL) kan avtals bort eller regleras på annat sätt än som den formulerats. KtjL är en lag som är till ett minimalt skydd för konsumenten och "skall" gälla upp till vad den är tänkt för. Man får avtala om bättre villkor men inte sämre.

På liknande sätt skulle jag vilja definiera skillnaden i ansvaret i klustren också gentemot all annan tvingande lagstiftning som byggarbetsmiljön (AML) tex. Olycksfallsrisken är uppenbar och stor i arbetsmiljön på en byggarbetsplats. Det är mängder med faktorer som påverkar den. Det är väder och vind, man använder stegar, plattformar och ställningar, man har skiftande belysning och arbetar under buller, varierande arbetsställningar och många gånger med tunga lyft. Listan kan göras lång och det

är med all samlad erfarenhet lagstiftarna har försökt att förebygga alla de olyckor av mer eller mindre allvarligt slag som sker dagligen på byggarbetsplatserna. Arbetar man med fallrisk på över två meter gäller att man måste ha en byggarbetsmiljösamordnare (BAS u och p).

Min uppfattning är att det är just i dessa "kluster" som man upptäcker de största bristerna. I en mindre ort på Västkusten stoppades bygget av tre olika villor i samma område samtidigt, sedan man upptäckt stora brister i byggarbetsmiljösamordningen i klustren. I alla tre fallen med mycket höga viten och totalstopp.

Sammanfattningsvis kan jag inte se att det generellt skulle vara fel att arbeta i kluster. Men det finns mängder med exempel när dessa inte fungerat. Det gäller A) Byggtjänster till konsumenter med t.ex. ÄTA-kostnader, fackmässiga utförande, reklamationer och garantier. B) Byggarbetsmiljön med viten, brister i skyddsutrustningen, arbetsgivaransvar och ansvar för den egna och andras säkerhet.

Skall ni fortsätta att arbeta i kamratkluster är det min starka rekommendation att ni i så fall på förhand gör upp om ett enkelt samarbetsavtal som reglerar de saker som jag anför ovan. Det är alldeles för många "kamratkluster" som slutat i "dödsfiendekluster" de sista åren. Det går inte att lita på en lång tid av kamratskap och på att det alltid tidigare fungerat. Plötsligt händer något och då är det för sent.

De som är med i dessa kluster ser ofta samarbetet som en bra försörjning och inte som ett sätt att bygga upp ett sparande i ett företag som sedan kan överlåtas och utgöra en bra pension. När kraven på viten och garantiåtgärder kommer och de handlar om stora pengar är pengarna redan använda till försörjningen och då är det kört.

” När kraven på viten och garantiåtgärder kommer och de handlar om stora pengar är pengarna redan använda till försörjningen och då är det kört”.